

מאמרי התורה להבין

להתבונן

התבוננות מעמיקה ומחזקת
ביסודות עבודת האדם בעולמו
על סדר פרשיות התורה

* בראשית *

מאמרי התורה להבין

להתבונן

התבוננות מעמיקה ומחזקת
ביסודות עבודת האדם בעולמו
על סדר פרשיות התורה

* בראשית *

ערוך על פי וועדים שנמסרו
בפני מבקשי דעת
ע"י הרד"ג
רבי אהרן שווב שליט"א

כתיבה ועריכה:
הרב אריה לייב גולדשטוף שליט"א

עימוד וגרפיקה:
אהרן עמיר 052-7657995

להארות ולהערות:
lehovin.tora@gmail.com | 050-4166000

פרשת

ויעא

פרשת ויצא

תקון רחל ותקון לאה

הגלוי האלקי מן הכוח אל הפעל

האם רחל היא עיקר הבית או לאה?

יעקב אבינו נשא את שתי בנותיו של לבן – רחל ולאה. תהליך הנישואין שלהם, היא פרשה מופלאה בפני עצמה: מיד כשיעקב אבינו ראה את רחל, היתה לו הבנה שהיא האשה שאיתה הוא צריך להקים את י"ב שבטי י-ה. הוא ניגש אל לבן ומסכם עמו לשאת אותה תמורת עבודה של שבע שנים, והנישואין נערכים.

בליל החתונה לבן מרמה את יעקב ונותן לו לאה במקום רחל. למרות שיעקב חשש לכך מראש, ולשם כך נתן לרחל סימנים, כשראתה רחל שלאה עלולה להיכלם – מסרה לה את הסימנים³²⁶.

ויש להתבונן בפלאי הפרשה הזאת:

ראשית, מדוע יעקב אבינו רצה לשאת דוקא את רחל? ועוד, מדוע לבסוף התגלגל מן השמים שרצונו לא התקיים לפי הבנתו, ואף לאה נישאה לו? מה התוכן הפנימי של הסיפור הזה?

יותר יש להתפלא: הרי יעקב מצידו רצה דוקא ברחל, ולא נכנסה רק 'בדיעבד' בזכות הויתור והצדקות של רחל אשר מסרה לה את הסימנים. ואם כן, היה מתאים שרוב הבנים – שבטי י-ה, יולדו לרחל. אך בפועל היה הפוך: לאה ילדה ששה בנים, ורחל רק שניים!

תירה מזו: אפילו עם אותם שני בנים שנולדו לרחל היא לא יכלה להתקיים, ומיד כשנולד הבן השני – בנימין, מתה רחל. הלא דברים בגו.

326. רש"י כט, כה.

בנוסף – לאה נקברה עם יעקב במערת המכפלה, ואילו רחל נקברה בדרך.
נראה שיש כאן מהפך גמור: יעקב רצה משהו אחד, ולבסוף מתגלגל מן השמים מצב שלכאורה הינו הפוך לגמרי!
מה פשרה של סוגיא זו?!

כל ישראל נקראים 'בניה' של רחל

עוד יש להתבונן –
למרות שלבסוף התגלגל מן השמים שיעקב נשא גם את לאה ורוב השבטים באו ממנה ומשפחתה, עדיין רחל נחשבת "עֶקֶרֶת הַבֵּית"³²⁷ – "עיקרו של בית"³²⁸.
ובנוסף, מצינו שכל ישראל נקראים על שמה של רחל, גם אלו שהינם מבני לאה!
וכפי שאמרו במדרש³²⁹:

כל הדברים תלויין ברחל, לפיכך נקראו ישראל על שמה –
"רַחֵל מְבַכָּה עַל בְּנֵיהָ"³³⁰.
"אוּלֵי יִחְנֶנּוּ ה' אֱלֹהֵי צְבָאוֹת שְׂאֲרִית יוֹסֵף"³³¹.
"הֵבֶן יָקִיר לִי אֶפְרַיִם"³³².

איך זה יתכן? אם לרחל היו רק שני בנים, כיצד כל ישראל נקראים "בניה"?!

התיקון השלם בחיבור רחל ולאה

בהמשך הדורות, בני רחל ובני לאה מתחלקים לשני קבוצות – 'יוסף' ו'יהודה'. ויש כמין יריבות ביניהם – בני יהודה מול בני יוסף.
עוד נראה, כי לאורך כל האירועים המשמעותיים שעברו על עם ישראל יש הקדמה של 'יוסף' לפני 'יהודה' –

327. תהילים קיג, ט.

328. בראשית רבה עא, ב.

329. בראשית רבה עא, ב.

330. ירמיה לא, יד.

331. עמוס ה, טו.

332. ירמיה לא, יט.

בגלות מצרים: תחילה ירד לשם יוסף, ולאחר מכן יהודה³³³, ושניהם הכינו את המקום לכלל ישראל.

בארץ ישראל: הכניסה היתה על ידי 'יהושע' מבני אפרים, ולאחר מכן 'שמואל' (שהוא מבני לאה) מנחיג את ישראל.

המלכות בישראל: התחילה ב'שאול' משבט בנימין, והמשיכה בדוד משבט יהודה.

בבית המקדש: ההתחלה היתה במשכן שילה, בחלקו של יוסף, ולאחר מכן עברו לירושלים בחלקו של יהודה. וכמו שנאמר³³⁴:

"וַיִּמָּאס בְּאֵהָל יוֹסֵף וּבְשֵׁבֶט אֶפְרַיִם לֹא בָחַר. וַיִּבְחַר אֶת שֵׁבֶט יְהוּדָה אֶת הַר צִיּוֹן אֲשֶׁר אָהָב."

גם הגאולה השלימה תתחיל על ידי משיח בן יוסף, מבני רחל, ותסתיים על ידי משיח בן דוד, מבני לאה.

התהליך של הפירוד הזה שהתחיל בין יוסף ואחיו עד לכדי מכירתו, והמשיך לאורך כל זמן הבניה של כלל ישראל, טעון ביאור.

כאשר הקב"ה מסר ליחזקאל נבואה על הגאולה והתיקון השלם, הוא תיאר זאת כך³³⁵:

"וְאַתָּה בֶּן אָדָם קַח לָךְ עֵץ אֶחָד וּכְתֹב עָלָיו לַיהוּדָה וְלִבְנֵי יִשְׂרָאֵל חֲבֵרִיו, וְלִקַּח עֵץ אֶחָד וּכְתוּב עָלָיו לְיוֹסֵף עֵץ אֶפְרַיִם וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל חֲבֵרִיו. וְקָרַב אֹתָם אֶחָד אֶל אֶחָד לָךְ לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ לְאַחַדִּים בְּיָדְךָ."

וכאשר יאמרו אליך בְּנֵי עַמֶּךָ לֵאמֹר: הֲלוֹא תִגִּיד לָנוּ מָה אֱלֹה לָךְ! דַּבֵּר אֲלֵהֶם, כֹּה אָמַר אֲדֹנִי ה': הִנֵּה אָנִי לִקַּח אֶת עֵץ יוֹסֵף אֲשֶׁר בְּיַד אֶפְרַיִם וּשְׁבֵטֵי יִשְׂרָאֵל חֲבֵרִיו, וְנָתַתִּי אוֹתָם עָלָיו אֶת עֵץ יְהוּדָה וְעָשִׂיתָם לְעֵץ אֶחָד וְהָיוּ אֶחָד בְּיָדִי וְכו'. וְעָשִׂיתִי אֹתָם לְגֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ בְּהָרֵי יִשְׂרָאֵל, וּמֶלֶךְ אֶחָד יִהְיֶה לְכֻלָּם לְמֶלֶךְ, וְלֹא יִהְיוּ עוֹד לְשְׁנֵי גוֹיִם וְלֹא יִחָצוּ עוֹד לְשְׁתֵּי מַמְלָכוֹת עוֹד."

יש להתבונן: מדוע בזמן הגלות מוכרח להיות פירוד בין בני רחל לבני לאה? וכיצד זה יפתר בזמן התיקון השלם?

333. בראשית מו, כח.

334. תהילים עח, טז-סח.

335. יחזקאל לז, טז.

תכלית הבריאה – גילוי הרצון האלוקי מן הכח אל הפועל

בס"ד נבאר את הסוגיא מראשיתה³³⁶:

התכלית והמטרה בבריאת העולם, היא רצונו של הקב"ה להתגלות בו. ניתן 'להכיר' את הקב"ה בהכרה שטחית – שהוא קיים, או בצורה מפורטת יותר – מה הם הפעולות שהוא עושה.

אך ניתן גם להעמיק יותר ולגלות את הפנימיות – מה פנימיות רצונו יתברך בכל מה שעושה, איזה מסר עומד מאחורי כל דבר, ומה ההיגיון האלוקי בפעולות והכללים השונים.

שני הדרגות הללו דומים לחילוק שיש בין 'עבד' ל'בן', ה'עבד' רוצה לדעת מה האדון רוצה שיעשה בפועל, ובזה הוא מתמקד. ואילו ה'בן' חפץ להבין מה התכלית הרצויה על ידי האב, וכך הוא זוכה להכיר את האב ואת דעותיו ומחשבותיו, והוא דבק בו, באישיותו ובחוכמתו.

ואמנם, עלינו לזכור שאי אפשר באמת לדעת את כל עומק רצונו יתברך, כנאמר³³⁷: "כי לא מִחִשְׁבוֹתַי מִחִשְׁבוֹתֵיכֶם וְלֹא דַרְכֵיכֶם דַּרְכֵי נֶאֱמָר ה'. כִּי גִבְהוּ שָׁמַיִם מֵאָרֶץ כֵּן גִּבְהוּ דַּרְכֵי מִדְּרָכֵיכֶם וּמִחִשְׁבוֹתֵיכֶם מִמִּחִשְׁבוֹתֵיכֶם", אולם ביכולתנו להשיג את מה שהוא נתן לנו אפשרות לגלות מתוך רצונו.

שלש דרכים להכיר בגילוי האלוקי

את ההכרה בגילוי האלוקי אנו יכולים להשיג בשלש דרכים:

האפשרות הראשונה היא באמצעות לימוד התורה.

התורה היא גילוי רצונו של הקב"ה, כמו שאמר חז"ל³³⁸: "אנכי – אנא נפשי כתבית יהבית". כשאנו עמלים להבין את דברי התורה, אנו מבקשים לדעת את ה' ואת רצונו.

הגילוי שנעשה באמצעות לימוד התורה הוא גילוי מפורט ביותר. שכן לכל אדם יש תכונות שונות ואישיות מסוימת, וההבנה שלו בתורה שונה משל חברו,

³³⁶. את הביאור בסוגיא זו אנו מבססים על דברי בעל ה'לשם' שמרחיב על כך בספרו הקדמות ושערים (שער ז פ"ה). – כאשר אנו מתרגמים את הדברים שיהיו מובנים לפי הכלים שלנו, ויתנו לנו בהירות בתפקידנו ועבודתנו בעולם הזה.

³³⁷. ישעיה פרק נה ח ט.

³³⁸. שבת קה ע"א.

”כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות”³³⁹. ובאמצעות ריבוי הסגנונות של ההבנות בתורה, עליהם אמרו חכמים³⁴⁰ ”אלו ואלו דברי אלקים חיים”, יש פירוט וריבוי לגילוי הרצון האלוקי.

הרצון האלוקי שטמון מאחורי כל פרט בתורה, הוא רחב ועמוק ביותר, ובכדי לגלות את כל מה שכלול בו, נדרשים נשמות רבות בדורות רבים שיעסקו בתורה במשך כל ימי חייהם, ויגלו בה עומקים על עומקים, כל אחד לפי סגנונו והבנתו המיוחדת.

האפשרות השניה היא באמצעות התבוננות בהנהגות של הקב”ה.

בכל רגע בחיים אנו נפגשים בהנהגות שונות של הקב”ה, חסדים וגבורות, ואנו מצויים להתבונן בהם, לזכור שהקב”ה עושה כל דבר, ולנסות להבין מה עומד מאחורי כל הנהגה.

בספר תהילים מצינו שדוד המלך שואל ו’מתפלא’: ”עֹרָה, לָמָּה תִישֶׁן ה’?!”³⁴¹, ומבאר הרש”ר הירש, שלא היתה כאן חס ושלום חוצפה וטרוניה, אלא שאלה אמיתית: איזו הנהגה כוונתך לגלות בהסתר פנים הזה?

האפשרות השלישית היא באמצעות התבוננות בבריאה הגשמית בעצמותה, שאותה יצר ה’ יתברך בחכמתו – ”מָה רַבּוּ מַעֲשֵׂיךָ ה’ כֹּלֵם בְּחִכְמָה עֲשִׂיתָ”³⁴².

כל פרט בבריאה השתלשל ונוצר מרצון אלוקי, ועל ידי התבוננות בו ניתן להבין איזה רצון אלוקי מסויים הוא מגלה.

במעמקי האוקיינוס קיימים דגים יפיפיים, צבועים בגוונים שונים. וכולם מהווים גילויים שונים של הקב”ה, שכביכול צָבַע כל דג בצבע האישי והמיוחד שלו. ואין קץ ומספר לסוגי הברואים – רבים מהם עדיין לא מוכרים עד לעצם היום הזה.

אילו היה לנו את ה’משקפיים’ הנכונים, היינו יכולים לראות בכל נברא ונברא את הגילוי האלוקי השוכן בקרבו, ואיזה רצון הוא מבטא. ואז הבריאה הגשמית כולה היתה ’זועקת’ אלינו את הגילויים של הקב”ה.

הדבר דומה לצייר אמן ששרטט ציור מסויים, ואנו יודעים שבכל פרט ממנו

339. ראה ברכות נח ע”א.

340. עירובין יג ע”ב.

341. תהילים מד, כד.

342. תהילים קד, כד.

הוא מביע מסר מסויים. – כך "אין צייר כאלקינו"³⁴³, ואילו היו לנו כלים זכים כראוי, היינו יכולים להתבונן בכל נברא גשמי ולהבין מה המסר שהוא מעביר לנו, ואיזה גילוי הוא מגלה.

לסגנון הגילוי הזה לא זכינו בשלימות כיום. הבריאה נעשתה חשוכה יותר, וגם הכלים שלנו אינם זכים כראוי. אולם לעתיד לבא, כאשר נתעלה אנחנו והעולם יתעלה עמנו, תהיה לנו אפשרות לראות בכל חפץ גשמי את הגילוי האלוקי שהוא נושא בקרבו.

כפי שמצינו בדברי חז"ל³⁴⁴ שתהליך הבריאה היה "איסתכל באורייתא וברא עלמא", כך אנו יכולים לעבוד בסדר הפוך: "איסתכל בעלמא וְרָאָה אורייתא"!

חטא אדם הראשון יצר פער בין הרצון לבין הגילוי בפועל

כאשר נעמיק יותר, ניתן לחלק את הגילוי לשני חלקים: גילוי הרצון, והגילוי בפועל. כאשר הקב"ה ברא את העולם היה לו רצון להתגלות בצורה מעשית, בפועל, בעולם הזה. וכל פרט בבריאה יש מאחוריו רצון פנימי מסויים ומיוחד.

מהחיצוניות ניתן ללמוד על הפנימיות. לדוגמא, כשרואים אדם מחייך – מבינים שהוא שמח ומרוצה בלב, וכשרואים אדם עם פנים מכורכמות מבינים שהוא עצוב בפנימיותו.

באותה צורה בדיוק ניתן לראות בכל מציאות והנהגה או ציווי בעולם, את כל העומק הפנימי שהם מבטאים כלפי חוץ.

והנה, אילו אדם הראשון לא היה חוטא, הבריאה היתה מתוקנת, והרצון האלוקי היה מתגלה בשלימות דרך הבריאה הגשמית.

אולם בעקבות חטאו של אדם הראשון ירדה הבריאה ממעלתה, ונוצר פער בין הרצון האלוקי לגילוי בפועל. הכלים שלנו התעבו ונחשכו וכבר אינם מסוגלים לקלוט את הרצון האלוקי במלואו.

ומעתה, כבר אי אפשר לראות בבריאה הגשמית את כל עומק הרצון הטמונה בה, ובכך מתברר שהרצון האלוקי לא בא לידי גילוי בפועל בשלימות.

343. ברכות י ע"א.

344. זוהר תולדות קלד ע"א.

הגילוי מצטמצם לפי כלי הקיבול

הסיבה לצמצום שנעשה בחטא, היא שהקב"ה מתגלה לפי כלי הקיבול של המקבלים. וכשכלי הקיבול שלנו נעשו חשוכים יותר בעקבות החטא, גם הגילוי האלוקי התמעט והצטמצם.

מעתה, הקב"ה אינו יכול לגלות אלינו את כל עומק רצונו, ואנו לא יכולים לראות בבריאה הגשמית את הפנימיות שעומדת מאחוריה. וכל השגתינו היא בצמצום – בעיקר במה שהקב"ה ברא את החפץ ומחיה אותו, אבל לא את התוכן הפנימי המלא שטמון בו.

הצער שיש להקב"ה מזה הוא גדול ונורא. הוא מעוניין להתגלות – ואין מי שיכיר בגילוי!

נמחיש את הדברים במשל:

תלמיד חכם גדול, בעל כשרון עצום, יש לו חידושים עצומים ונשגבים בכל סוגיא שהוא לומד.

הוא לומד מידי יום עם חברותא מוכשר, ומוסר לו את כל החידושים שמתחדשים בלימודו בסוגיא. והשמחה ביניהם גדולה מאוד, ואש התורה בוערת בעוז.

באחד הימים, החברותא ל"ע נעשה חולה ושכלו נחלש, ומעתה הוא לא מסוגל להבין דברים עמוקים.

כעת התלמיד חכם רוצה לומר את החידושים העצומים שלו ואינו יכול. הוא מוכרח להתאים את עצמו לפי הכלים של המקבל.

הכאב שלו הוא עצום. הוא משתוקק לומר לו את החידושים הנוראים וההברקות האחרונות, אבל אין עם מי לדבר. החברותא לא מבין על מה מדברים.

כמו כן, יש ראשי ישיבות שבעבר היו להם תלמידים אכפתיים, שהיו משתוקקים לשמוע את השיעורים שלהם, מתעניינים בהם, ואחרי כל שיעור היו מתלווים בשאלות. – ואילו לאחר כמה עשרות שנים, הבחורים התחלפו, וכבר אין את הביקוש לשיעורים, ואף אלו שכן נכנסים לשיעור – עושים להם טובה... זו עגמת נפש שאין לתאר.

יש לו הרבה מה להשפיע, ואין את כלי הקיבול להשפיע לתוכם.

הקב"ה חפץ לגלות בפועל את כל העוצמה של הרצון הפנימי, אבל אנחנו נמצאים ברובד חיצוני חומרי וחשוך, וממילא לא נצליח לקלוט את העומק הגנוז בגילוי כזה.

יש כאן "צער השכינה" באופן נורא! שכתוצאה מחטא אדם הראשון נעשינו חשוכים ואטומים, והקב"ה אינו יכול להוציא לפועל את רצונו להתגלות, ואינו יכול להגיע לחיבור מלא.

הפירוד בין שם אלקים לשם הוי"ה

כאמור, בגילוי האלוקי יש שני שלבים: שורש הרצון להתגלות, והגילוי בפועל. במצב המתוקן שניהם קיימים. אך כאשר יש הסתר פנים, שורש הרצון אינו יכול להתגלות בשלימות בפועל.

והנה, כנגד שני חלקי הגילוי יש שני שמות – שם הוי"ה, ושם אלקים.

שם אלקים פירושו 'בעל הכוחות'³⁴⁵. יש בבריאה בפועל ריבוי של כוחות שמנהלים הכל, והקב"ה הוא בעל הכוחות כולם. וכן היא משמעות שם אדנו"ת – שהקב"ה הוא אדון כל הארץ.

את הגילוי הזה אנו יכולים לתפוס גם כיום: הקב"ה ברא את הבריאה ומחיה אותה ומשגיח עליה, ומנהיג אותה בכל עת.

לעומת זאת, שם הוי"ה מגלה את הרצון הפנימי שהוא השורש לבריאה בפועל, והוא עולם פנימי רחב ושורשי יותר.

כיום, לאחר שהבריאה נעשתה חשוכה וחומרית יותר, אין לנו יכולת להשיג את הגילוי של שם הוי"ה על ידי התבוננות בבריאה הגשמית.

חז"ל³⁴⁶ מלמדים זאת בביאור הכתוב:

"זֶה שְׁמִי לְעֵלָם וְזֶה זְכָרִי לְדֹר דֹּר" –

אמר הקב"ה: לא כשאני נכתב אני נקרא. נכתב אני ביו"ד ה"א, ונקרא אני באל"ף דל"ת.

כלומר, ההשגה שלנו כיום היא רק בשם אלקים – אדנות, ואנו משתדלים לתקן בשלב הראשון לכל הפחות את הגילוי הזה, ולהכריז שכל הכוחות הקיימים בבריאה הם לא "אלהים אחרים", אלא "הוי"ה הוא האלקים"! – כולם תוצאה של הרצון האלוקי.

אך את שם הוי"ה איננו יכולים לבטא בפה, משום שאנו לא משיגים את הגילוי שלו בפועל.

345. רמב"ן בראשית א, א; נפש החיים ש"א פ"ב.

346. פסחים נ ע"א.

כי כיום, אנו יכולים לכל היותר להבין את מה שהקב"ה מנהיג ומפעיל את הבריאה הגשמית, אבל איננו רואים את עומק הרצון האלוקי שטמון בכל פרט ממנה. וכיום, הדרך היחידה לגלות את הרצון הפנימי של הקב"ה הוא על ידי לימוד התורה הקדושה, וזה מה שנותן חיות פנימית לקיום הבריאה.

אך לאחר התיקון השלם, לא יהיה עוד פער בין שם אלקים לשם הוי"ה, וה'רצון האלוקי' יצא לגילוי בכל שלימותו, עד שבהתבוננות על חפץ גשמי יהיה אפשר לראות ולהבין את כל עומק הרצון שעומק מאחוריו.

אי אפשר לעסוק בגילוי הרצון יחד עם הגילוי בפועל

נעמיק עוד -

אחת ההשפעות של חטא אדם הראשון היתה החלוקה של העבודה המוטלת על עם ישראל לשני חלקים - בני שבט לוי, ושאר השבטים.

במצב המתוקן כל ישראל היו צריכים להיות כהנים ולשרת לפני הקב"ה בבית המקדש, וכפי שנאמר³⁴⁷:

"וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מְמַלְכֵת כֹּהֲנִים".

אולם בעקבות החטא (של אדם הראשון, והמשכו בחטא העגל) ירדו ישראל ממעלתם והכהונה ניתנה רק לבני שבט לוי שלא חטאו בעגל. כאשר יחד עם חלוקת העבודה במקדש נעשתה חלוקה נוספת: כל השבטים קיבלו חלק בארץ ישראל, ואילו בני שבט לוי לא נטלו חלק בארץ.

מה פשר הדבר?

מדוע מי שקיבל חלק בארץ אינו עובד בבית המקדש, ומי שעובד בבית המקדש לא קיבל חלק בארץ?

ההסבר בזה הוא על בסיס הדברים האמורים:

בעולם מתוקן, גילוי כבוד ה' נעשה בצורה שלימה ומתואמת - משלב הרצון ועד שלב הביצוע, מהפנימיות עד החיצוניות. והעיסוק בגילוי הרצון ובגילוי בפועל אינו סותר כלל.

347. שמות יט, ו.

אולם מאחר שבעקבות חטא אדם הראשון נעשה פירוד בין שני חלקי הגילוי, והרצון אינו מתממש לגמרי בפועל, הרי מעתה ישנה כמין סתירה בין שני חלקי העבודה והם אינם יכולים להתקיים על ידי אדם אחד.

מעתה העיסוק בפנימיות הרצון האלוקי, דורשת מהאדם התבדלות מוחלטת מהעיסוק בעבודת הגילוי בבריאה הגשמית³⁴⁸. ואילו העיסוק בעבודת הגילוי הגשמי, שהיא עיסוק בעולם החומר, אינה מאפשרת את העיסוק בגילוי הרצון הפנימי בשלמות.

רחל היא האחראית בעולם הזה על השלמת הגילוי האלוקי

מעתה, אנו נכונים לבאר את ייעודם ותפקידם של רחל ולאה –

יעקב אבינו הוא בחיר האבות, זך ונקי לאחר הבירורים שנעשו בדורות הקודמים לו – בישמעאל ועשיו. ומחמת זכותו היתה לו אפשרות לתקן את חטא אדם הראשון – כלומר, לחבר שוב את הגילוי של הרצון עם הגילוי בפועל. ועל כך אמרו חז"ל³⁴⁹:

שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם הראשון.

על מנת להוציא את הגילוי הזה בצורה מפורטת, הוא היה צריך להוליד שנים עשר בנים, שיקבלו ממנו את כוחותיו, ויוציאו אותם לפועל בעבודת גילוי שכוללת את כל הזוויות השונות שיש בגילוי האלוקי המושלם – מהרצון ועד בפועל.

הולדת הבנים היא הפיכת הגילוי האישי למפורט יותר.

כלומר, לכל אדם ישנה אישיות מסויימת וסגנון חשיבה יחודי, וכאשר הוא מוליד ילדים – הם נוצרים מתמצית דמו ונפשו, והם נוטלים ממנו את חלקי האישיות שלו, בצורה מפורטת יותר.

ובכך האדם שותף בהשלמת הגילוי האלוקי – על ידי עצם הולדת הבנים שיעסקו בכך³⁵⁰.

348. ולכן רשב"י אמר: "אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וקוצר בשעת קצירה ודש בשעת דישה וזורע בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה?" (ברכות לה ע"ב).

349. בבא מציעא פד ע"א.

350. עומק הדברים מפורש בנוסח תפילת השל"ה על הבנים: אֵתָה הוּא ה' אֵל' עַד שְׁלֹא בְרָאתָ הָעוֹלָם, וְאַתָּה הוּא אֵל' מִשְׁבְּרָאתָ הָעוֹלָם, וּמַעֲוֹלָם וְעַד עוֹלָם אַתָּה א-ל, וּבְרָאתָ עוֹלָמְךָ בְּגִין לְהַשְׁתַּמּוּדָּעָא אֱלֹקֶיךָ בְּאִמְצָעוֹת תּוֹרָתְךָ הַקְדוּשָׁה כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבְרָכָה, "בְּרֵאשִׁית", בְּשִׁבְלֵי תּוֹרָה וּבְשִׁבְלֵי יִשְׂרָאֵל, כִּי הֵם עָמְדוּ וְנִחַלְתָּךְ אֲשֶׁר בְּחֵרְתָּ בָּהֶם מִכָּל הָאֻמּוֹת, וְנָתַתָּ לָהֶם תּוֹרָתְךָ הַקְדוּשָׁה, וְקִרְבָּתָם לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל. וְעַל קִיּוֹם הָעוֹלָם וְעַל קִיּוֹם הַתּוֹרָה בָּא לָנוּ מִמֶּךָ ה' אֱלֹהֵינוּ שְׁנֵי צוּרִיִּים, כְּתִבְתָּ בְּתוֹרָתְךָ "פָּרוּ וּרְבוּ", וְכִתְבְתָּ בְּתוֹרָתְךָ "וְלִמְדָתָם

כדי להוליד את י"ב הבנים, יעקב אבינו היה זקוק לרחל, משום שבשורש נשמתה היא היתה האחראית על עבודה זו של הגילוי האלוקי בעולם הזה, כי לה היה את הכח להוליד י"ב בנים שיקדישו את חייהם וכוחותיהם עבור הגילוי האלוקי.

המספר י"ב מקיף מבנה שלם, וכמו שמצינו עוד עניינים שמחולקים לי"ב, י"ב חודשים בשנה, י"ב מזלות בעולם ועוד, ואכמ"ל.

זו הסיבה לכך שיעקב אבינו רצה לשאת לאשה דוקא את רחל, משום שרק היא מתאימה לביצוע הפעולה הזו של הולדת י"ב השבטים שיעסקו בגילוי האלוקי.

ובאמת, לו היה העולם מתוקן כראוי, יעקב היה נושא רק את רחל, והיו נולדים ממנה כל הי"ב שבטים.

בעקבות החטא רחל מביאה את לאה לסייע לה

אולם, בשונה ממחשבתו של יעקב אבינו שהוא כעת כבר משלים את תיקון העולם, לאמיתו של דבר, הבריאה עדיין לא היתה ראויה לתיקון, והפער בין הרצון האלוקי לגילוי בפועל עדיין היה קיים.

ולכן נאמר על כל האבות הקדושים³⁵¹:

וַאֲרָא אֶל אַבְרָהָם אֵל יִצְחָק וְאֵל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדַּי וְשְׁמִי הוּיָהּ לָא
נִדְעָתִי לָהֶם.

תפקידו של יעקב כעת היה רק להכין את הבנים שעתידים לקבל את התורה ולדעת את הוי"ה. כי התיקון השלם יתבצע על ידי בניו רק לאחר מתן תורה, באמצעות לימוד דבר ה' ורצונו כפי שהתגלה לנו בתורתו.

והנה, כתוצאה מכך שהעולם עדיין לא היה מתוקן, עדיין היה פער בין הרצון האלוקי הפנימי לבין הגילוי בפועל – ועל כן לא היה ניתן להוליד את כל הי"ב שבטים מאשה אחת.

וכפי שנתבאר, שמאותה שעה שהחטא הפריד את העבודה של גילוי ה'רצון האלוקי' מהעבודה של הגילוי שאנחנו מצליחים לגלות בפועל, הרי שמי שעוסק בהעמדת הגילוי של שם הוי"ה שהינו גילוי פנימי, אינו יכול לעסוק בהעמדת שם אלקים שהוא

אתם את בניכם", והפנה בשתיקה אֶחָת, כי לא לתהו בראת כי אם לשבת, ולכבודך בראת יצרת אף עשית, כדי שנהיה אֶנְחָנו וְצִאֲצֵאֵנו וְצִאֲצֵאֵי כָל עַמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלִוְמַדֵּי תוֹרָתְךָ.

351. שמות ו, ג.

יותר חיצוני. ולכן גם הולדת השבטים שאמורים לבצע את הגילויים האלו, מוכרחת להתחלק לשני אמהות שונות.

ומאחר שרחל אינה יכולה להוליד את כל הי"ב בנים, הקב"ה גרם לה להביא את לאה אחותה – באמצעות מסירת הסימנים, שתנשא גם היא ליעקב ותסייע לה בהעמדת החלק הגבוה יותר שבגילוי, שהיא לא יכולה לגלות בעצמה.

ואמנם, עלינו לדעת כי גם לאחר שלא נישאת ליעקב, עדיין רחל נשארת האחראית היחידה על כל מערכת עבודת הגילוי האלו, ולא רק מסייעת לה בזה.

הדבר דומה לראש ישיבה שצריך לדאוג ללימודם של כלל הבחורים בישיבתו. והוא מבחין שיש הבדלים ברמתם של הבחורים, עד שאי אפשר למסור שיעור שיתאים לכולם כאחד.

ועל כן, בכדי למלא את תפקידו במסירת התורה כראוי, הוא מחלק את כולם לשתי קבוצות, ומביא ר"מ אחר שיהיה תחתיו. הוא מוסר שיעור לבעלי הרמה הנמוכה, והר"מ לבעלי הרמה הגבוהה.

כעת מוקמים שני 'בתי מדרש' – של רחל ושל לאה. וכאמור שניהם נקראים על שמה של רחל, כי זהו תפקידה הכללי של 'רחל', להביא את הגילוי השלם של יעקב בעלה. ולכן כל הבנים נקראים על שמה של רחל, וזהו "רחל מבכה על בניה" – על כל שבטי י-ה.

שני בתי המדרש – של רחל ושל לאה

בפועל חלקה של רחל הוא בגילוי בפועל – שם אלקים.

למרות שנראה כאילו זה החלק הנמוך יותר, אולם באמת הוא המשמעותי ביותר, שהרי התכלית הסופית היא להתגלות בפועל. והגילוי של הרצון הפנימי עם כל גודל רוממותו – הוא רק הנופך הפנימי לגילוי.

וכמו שכתב הנפש החיים³⁵² שצריך התיקונים נעשים על ידי עצם מעשי המצוות, והכוונה הפנימית בלב רק מצטרפת להגדיל ולהעלות את ערך המעשה.

ועל כן, ציקר עיסוקם של בני רחל הוא בידיעה הברורה שהקב"ה ברא משגיח ומנהיג את הבריאה בכל עת, ואנו ברואיו חייבים לקיים את מצוותיו בשלמות, וכך גם יהיה לימוד התורה שלהם, לדעת את דבר ה' בכל פרטיו.

352. בכמה מקומות, ועיין ש"א פכ"ב וש"ג פ"ד.

ולאה נטלה את החלק של העיסוק בגילוי הרצון - שם הוי"ה.

ועל כן עיקר עיסוקם של בני לאה הוא בלימוד התורה בעיון, להבין את פנימיות רצונו בכל כוחם ולפי עומק השגתם.

בהקבלה לכך אמרו בזוהר הקדוש³⁵³ שההגדרה של רחל היא "עלמא דאתגליא", וההגדרה של לאה היא "עלמא דאתכסיא".

הסיבה לכך היא כאמור, מפני שרחל קיבלה את התפקיד של העיסוק בגילוי האלוהי בפועל שהוא יותר גלוי בעולם, ולעומת זאת לאה קיבלה את העיסוק בגילוי של שורש הרצון - שהוא נסתר ופנימי יותר.

כשכלל ישראל ירדו לגלות, הם התרחקו יותר ממקור האור, ולכן רחל בוכה ומצרה על כך ש"בניה" כולם רחוקים יותר מלממש את התפקיד של הגילוי שהיא אחראית עליו.

והתיקון והגאולה יתבצעו בשני שלבים -

תחילה בתיקון שם אלקים - שזו ההכרה בגילוי האלוהי הקיים בתוך הבריאה, וזה יושלם על ידי משיח בן יוסף מבני רחל שילחם בכני עשוי הרוצים להשכיח שם אלקים על ידי נתינת מקום עצמי לבריאה הגשמית.

והשלב השני - הגברת הגילוי של שם הוי"ה, הנעשה באמצעות לימוד התורה בעיון ובהבנה, ובהתבוננות ברצון האלוהי הקיים בכל פרט בבריאה. וזה עבודה שתעשה דוקא על ידי בני לאה.

ובעז"ה כאשר העולם יתוקן, יהיה שילוב מוחלט בין שני בתי המדרש, עץ יהודה ועץ אפרים יהיו לאחד, והרצון האלוהי יצא לפועל בגילוי שלם, עד שיהיה אפשר להביט בבריאה הגשמית ולראות בעיני בשר את מכלול הרצון האלוהי שטמון בכל דבר.

בדיוק כמו שהיה בקבלת התורה לפני חטא העגל, שהיה ניתן לראות באותיות התורה שבכתב את כל העומק הפנימי הגנוז בהם.

השפעת החלוקה, לשעתה ולדורות

במאמר זה הנחנו את היסודות בסוגיית "רחל ולאה", אולם ישנם עוד פרטים רבים שעלינו לבאר על פי זה.

מדוע רחל ולאה היו בתחילה עקרות, ומדוע לאה נפקדה לפני רחל?

353. ח"א קנח ע"א.

מדוע לאה נקברה עם יעקב במערת המכפלה, ואילו רחל נקברה על אם הדרך?
מה הסיבה שרחל נפטרה מיד בלידת בנה השני - בנימין?
מהו עומק הוויכוח בין יוסף לאחיו, ובהמשך הדורות - בין בני רחל לבני לאה?
מה עניינה של מלכות יוסף, לעומת מלכות בית דוד?
מהי משמעותה העמוקה של הגלות, ומדוע דוקא רחל מתעוררת לפעול בזמן כזה?
מה עניינו של 'תיקון חצות' המורכב משני חלקים - 'תיקון רחל' ו'תיקון לאה'?
סוגיות אלו, ועוד פרטים שונים, יחד עם בירור עבודתנו ומלחמתנו נגד עשיו ועמלק עד התיקון השלם, יתבארו בעז"ה במאמר לפרשת וישלח 'רחל ולאה - יעקב וישראל'.

הודעה משמחת

מהיום ניתן להזמין את כלל ספרי להבין והחבורות שיצאו לאור במחיר מוזל - ללא דמי משלוח. ולקבלם בנקודות ההפצה ברחבי הארץ תוך כמה ימים.

להלן הערים קיים בהם נקודת חלוקה:

בני ברק • מודיעין עילית • ירושלים - רמות • ירושלים - רמת שלמה • ירושלים - גאולה • ירושלים - בית וגן • ירושלים - ישיבת מיר • ירושלים - שכונות הצפון • אשדוד • בית שמש • רכסים • נתניה • אלעד • חריש • באר שבע • פתח תקווה

להלן הספרים והחבורות במחיר מוזל

(עם קישור להזמנה בנדרים פלוס): לחץ על הספר שבתמונה והזמן

להבין
- שערי העליה

חוברת
לנשואים

להתבונן
ספר חדש!!

על סדר פרשיות השבוע -
חומש בראשית
(266 עמודים כריכה רכה)

להבין - עבודת
הקרבן

חוברת
לבנות
הסמינרים

להבין
ספר חדש!!

- תומר דבורה
פרק א' - ע"פ והלכת בדרכיו

להבין בתפילה

חוברת
פרקי הדרכה
למחנכים

אני בינה
בעבודת העליה במהלך מעגל השנה

יומן הימים
הנוראים

הגדה של
פסח - להבין

להבין פרק א'
של שיר השירים
על פי הגר"א

להתבונן להתקדם להתרומם

ניתן להזמין במרכז ההזמנות בטל. 03-31-30-197